

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

30 mai 2006

PROJET DE LOI**modifiant diverses dispositions
relatives au droit des mineurs
d'être entendus par le juge**

AMENDEMENTS

N°2 DE MME Taelman et Consorts

Art. 2

Dans le texte néerlandais de l'article 931, § 2, alinéa 1er, 2°, proposé, remplacer les mots «bij beslissing van de rechter» par les mots «op eigen verzoek of bij beslissing van de rechter».

JUSTIFICATION

Il y a une discordance entre les textes néerlandais et français du projet. La modification proposée y remédie et clarifie le texte néerlandais.

Documents précédents :

Doc 51 **634/ (2003/2004):**

- 001 : Projet transmis par le Sénat.
- 002 : Avis du Conseil d'État.
- 003 : Amendement.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

30 mei 2006

WETSONTWERP**tot wijziging van verschillende bepalingen
over het recht van minderjarigen om door de
rechter te worden gehoord**

AMENDEMENTEN

Nr. 2 VAN MEVROUW Taelman c.s.

Art. 2

In het voorgestelde artikel 931, § 2, eerste lid, 2°, de woorden «bij beslissing van de rechter» vervangen door de woorden «op eigen verzoek of bij beslissing van de rechter».

VERANTWOORDING

Er bestaat een discrepantie tussen de Nederlandstalige versie en de Franstalige versie van het ontwerp. De voorgestelde wijziging verhelpt hieraan en verduidelijkt de lezing van de Nederlandstalige tekst.

Voorgaande documenten :

Doc 51 **634/ (2003/2004):**

- 001 : Ontwerp overgezonden door de Senaat.
- 002 : Advies van de Raad van State.
- 003 : Amendement.

N°3 DE MME Taelman et Consorts

Art. 2

Dans l'article 931, § 2, dernier alinéa, proposé, supprimer la dernière phrase.

JUSTIFICATION

Selon l'avis rendu par l'*Orde van de Vlaamse Balies*, la phrase proposée impose une obligation de vérification à l'avocat et porte atteinte au secret professionnel auquel celui-ci est tenu. On ne peut obliger l'avocat à vérifier si la renonciation a été faite de plein gré ou non.

Par le présent amendement, nous répondons également à une observation du Conseil d'État qui formulait des objections à l'encontre de l'obligation faite à l'avocat de communiquer certaines données, ce qui, dans un certain nombre de cas, serait incompatible avec le secret professionnel de cet avocat.

N°4 DE MME Taelman et Consorts

Art. 2

Dans l'article 931, § 3, alinéa 1er, proposé, supprimer la dernière phrase.

JUSTIFICATION

D'après l'avis de l'Ordre des barreaux flamands, il est difficile de définir la notion de «personne de confiance». En outre, la notion d'«indépendance» est difficile à évaluer dans la pratique et peut donner lieu à d'éventuels conflits d'intérêts peu souhaitables.

Par ailleurs, la protection du mineur implique qu'il doit toujours être assisté par un avocat et qu'il ne peut nullement être dérogé à cette obligation d'assistance dans ce cas spécifique.

Nr. 3 VAN MEVROUW Taelman c.s.

Art. 2

In het voorgestelde artikel 931, § 2, laatste lid, de laatste zin weglaten.

VERANTWOORDING

Volgens het advies van de Orde van de Vlaamse Balies legt de voorgestelde zin een onderzoeksplicht op aan de advocaat en doet het afbreuk aan het beroepsgeheim waartoe de advocaat gehouden is. De advocaat mag niet verplicht worden te onderzoeken of de afstand al dan niet vrijwillig is gebeurd.

Door de goedkeuring van dit amendement komen we ook tegemoet aan een opmerking van de Raad van State die problemen had met de verplichting van de advocaat om bepaalde feiten of gegevens mede te delen, wat in een aantal gevallen onverenigbaar zou zijn met het beroepsgeheim van diezelfde advocaat.

Nr. 4 VAN MEVROUW Taelman c.s.

Art. 2

In het voorgestelde artikel 931, § 3, eerste lid, de laatste zin weglaten.

VERANTWOORDING

Volgens het advies van de orde van Vlaamse balies is het begrip «vertrouwenspersoon» moeilijk te definiëren. Daarenboven kan het begrip «onafhankelijkheid» in de praktijk moeilijk worden ingeschat en kan het leiden tot onwenselijke potentiële belangenbeïnvloeding.

Bovendien vereist de bescherming van de minderjarige dat hij steeds wordt bijgestaan door een advocaat en dat van deze bijstand in dit specifieke geval geen afstand kan worden gedaan.

N°5 DE MME Taelman et Consorts

Art. 2

Dans l'article 931, § 1er, alinéa 2, proposé, remplacer la dernière phrase par la phrase suivante:

«Le procès-verbal est lu à peine de nullité et l'avocat du mineur le signe pour informer que le procès-verbal a été lu. Il en est également transmis une copie à l'avocat.».

JUSTIFICATION

S'il l'on oblige le mineur à signer le procès-verbal, on le soumet à une forte pression psychologique et il peut avoir l'impression que le sort des parties dépend de lui. Cela va plus loin que l'objectif de l'audition du mineur et de la rédaction du procès-verbal, dont la seule finalité est de donner aux parties accès aux déclarations du mineur.

En outre, la signature d'un mineur est dépourvue de valeur juridique. Par conséquent, d'un point de vue juridique, il est également absurde de faire signer le procès-verbal par le mineur.

Si l'on tient à garantir que le procès-verbal a été lu, il vaut mieux de faire signer le procès-verbal par l'avocat du mineur pour informer que le procès-verbal a été lu.

L'autorisation d'accès au procès-verbal, sans qu'une copie soit communiquée, implique, dans la pratique, que l'avocat retranscrive le procès-verbal au greffe. Il est indiqué que le greffe transmette une copie du procès-verbal à l'avocat. Dans une lettre d'accompagnement, le greffe souligne néanmoins que l'avocat ne peut transmettre de copie du procès-verbal à son client.

N°6 DE MME Taelman et Consorts

Art. 3

Dans l'article 931bis proposé, remplacer les mots «Le Roi» par les mots «Le Conseil supérieur de la Justice».

JUSTIFICATION

Ainsi que le souligne le Conseil d'État dans son avis, c'est le Conseil supérieur de la Justice qui, en vertu de l'article 151,

Nr. 5 VAN MEVROUW Taelman c.s.

Art. 2

In het voorgestelde artikel 931, § 3, tweede lid, de laatste zin vervangen als volgt:

«Het proces-verbaal wordt op straffe van nietigheid voorgelezen en de advocaat van de minderjarige ondertekent ter kennisname dat het proces-verbaal is voorgelezen. Tevens wordt een afschrift van het proces-verbaal aan de advocaat bezorgd.».

VERANTWOORDING

Indien men de minderjarige verplicht het proces-verbaal te ondertekenen, komt op hem een zware psychologische druk te liggen en kan hij de indruk krijgen dat hij het lot van de partijen bezegelt. Dit gaat verder dan de bedoeling van het horen van de minderjarige en het opstellen van het proces-verbaal, dat enkel dient om de partijen inzage te geven wat de minderjarige heeft gezegd.

Bovendien heeft de handtekening van een minderjarige geen juridische waarde. Bijgevolg heeft het ook vanuit juridisch oogpunt geen zin de minderjarige het proces-verbaal te laten ondertekenen.

Indien men de zekerheid wil dat het proces-verbaal voorgelezen is, is het beter de advocaat van de minderjarige het proces-verbaal te laten ondertekenen ter kennisname dat het proces-verbaal voorgelezen werd.

De toelating tot inzage van het proces-verbaal, zonder dat een afschrift wordt meegedeeld, houdt in de praktijk in dat de advocaat het proces-verbaal op de griffie overschrijft. Het is aangewezen dat de griffie een afschrift van het proces-verbaal aan de advocaat overmaakt. In een begeleidend schrijven wijst de griffie er echter op dat de advocaat geen kopie van het proces-verbaal aan zijn cliënt mag overmaken.

Nr. 6 VAN MEVROUW Taelman c.s.

Art. 3

In het voorgestelde artikel 931bis, het woord «Koning» vervangen door de woorden «Hoge Raad voor de Justitie».

VERANTWOORDING

Zoals de Raad van State opmerkt in zijn advies, is het de Hoge Raad voor de Justitie die belast is met de vorming van

§ 3, 4°, de la Constitution, est chargé de la formation des juges et des officiers du ministère public.

Nous adaptons dès lors la disposition proposée.

N° 7 DE M. WATHELET

Art. 2

Au § 2, alinéa premier, de l'article 931 proposé, insérer les mots «et à chaque niveau de la procédure» entre le mot «mineur» et le mot «, sans»

JUSTIFICATION

L'audition étant un droit et non une mesure d'investigation mise à la disposition du juge, le projet devrait spécifier plus clairement que ce droit d'audition est reconnu au jeune à tous les degrés de juridiction.

N° 8 DE M. WATHELET

Art. 2

Au § 2, dernier alinéa de l'article 931 proposé, remplacer la première phrase comme suit:

«Une copie de la convocation est également envoyée à l'avocat du mineur.»

JUSTIFICATION

L'amendement vise à mettre le projet de loi en concordance avec le projet de loi 644 instituant les avocats des mineurs. Ce dernier projet rend obligatoire le recours à un avocat des mineurs dans toutes les procédures où le jeune est entendu (voy. article 2, article 508/24 § 1er). Le jeune peut choisir un autre avocat ou renoncer à l'assistance d'un avocat. L'action est suspendue jusqu'à ce que le mineur soit assisté par un avocat ou qu'il y ait renoncé expressément.

de rechters en de ambtenaren van het openbaar ministerie, krachtens artikel 151, § 3, 4° van de Grondwet.

Om die reden wijzigen we dan ook deze bepaling.

Martine Taelman (VLD)
Sabien Lahaye-Battheu (VLD)
Alfon Bordinon (VLD)

Nr. 7 VAN DE HEER WATHELET

Art. 2

In § 2, eerste lid, van het ontworpen artikel 931, de woorden «en op elk niveau van de procedure» invoegen tussen de woorden «betreft» en de woorden «, onverminderd».

VERANTWOORDING

Omdat de hoorzitting een recht is en geen ter beschikking van de rechter gestelde onderzoeksmaatregel, moet het wetsontwerp duidelijker specificeren dat dit hoorzittingsrecht voor de jongere op alle vlakken van de rechtspleging wordt erkend.

Nr. 8 VAN DE HEER WATHELET

Art. 2

In § 2, laatste lid, van het ontworpen artikel 931, de eerste zin vervangen als volgt:

«Aan de advocaat van de minderjarige wordt tevens een afschrift van het oproepingsbericht gezonden.»

VERANTWOORDING

Het amendement beoogt het wetsontwerp in overeenstemming te brengen met het wetsontwerp tot instelling van advocaten voor minderjarigen (DOC 51 0644/001). Dit wetsontwerp maakt de bijstand van een advocaat verplicht in elke rechtspleging waarin de jongere wordt gehoord (zie artikel 2: artikel 508/24, § 1). De jongere kan een andere advocaat kiezen of afzien van de bijstand van een advocaat. De vordering wordt geschorst tot de jongere door een advocaat wordt bijgestaan of tot hij hiervan uitdrukkelijk heeft afgezien.

N° 9 DE M. WATHELET

Art. 2

Compléter l'article 931, § 1er, proposé par un nouvel alinéa rédigé comme suit:

«Le mineur qui refuse d'être entendu a la possibilité de se faire représenter par un avocat.».

JUSTIFICATION

Le mineur qui refuse d'être entendu doit avoir la possibilité de se faire représenter par un avocat.

N° 10 DE M. WATHELET

Art. 2

Au § 3, alinéa premier, de l'article 931 proposé, remplacer la première phrase comme suit:

«A chaque fois qu'il en fait la demande expresse, le mineur est entendu par le juge. A défaut, il est entendu par le juge ou la personne désignée par ce dernier à cet effet.».

JUSTIFICATION

Si le jeune en fait la demande expresse, il semble légitime qu'il soit entendu directement par le juge, c'est-à-dire par la personne qui devra trancher le conflit. Cette demande est fréquente chez les mineurs qui veulent être entendus en justice.

N° 11 DE M. WATHELET

Art. 2

Au § 3, alinéa deux de l'article 931 proposé, remplacer les mots «sans que copie en soit délivrée aux parties» par les mots «dont les parties peuvent prendre connaissance sans pouvoir en prendre copie ou l'utiliser dans une autre procédure».

Nr. 9 VAN DE HEER WATHELET

Art. 2

Het ontworpen artikel 931, § 1, aanvullen met een nieuw lid, luidende:

«De minderjarige die weigert te worden gehoord, heeft de mogelijkheid zich te laten vertegenwoordigen door een advocaat.».

VERANTWOORDING

De minderjarige die weigert te worden gehoord, moet de mogelijkheid hebben zich door een advocaat te laten vertegenwoordigen.

Nr. 10 VAN DE HEER WATHELET

Art. 2

In het ontworpen artikel 931, § 3, eerste lid, de eerste zin vervangen als volgt:

«Telkens als de minderjarige uitdrukkelijk daarom verzoekt, wordt hij gehoord door de rechter. Doet hij dat niet, dan wordt hij gehoord door de rechter dan wel door de persoon die deze aanwijst.».

VERANTWOORDING

Indien de jongere een uitdrukkelijk verzoek formuleert, lijkt het gewettigd dat hij rechtstreeks door de rechter wordt gehoord, met name door wie het geschil zal moeten beslechten. Jongeren die in rechte wensen te worden gehoord, formuleren vaak een dergelijk verzoek.

Nr. 11 VAN DE HEER WATHELET

Art. 2

In het ontworpen artikel 931, § 3, tweede lid, de woorden «, zonder dat evenwel een afschrift ervan aan de partijen wordt bezorgd» vervangen door de woorden «, en waarvan de partijen kennis kunnen nemen zonder een afschrift ervan te kunnen nemen, noch dat afschrift bij een andere rechtspleging te kunnen aanwenden».

JUSTIFICATION

Dans la mesure où la personne qui entend l'enfant est le juge qui doit rendre la décision et dans la mesure où l'audition fait l'objet d'un procès-verbal qui est une synthèse des propos et non une transcription littérale, il s'ensuit que le juge a une connaissance d'éléments qui ne sont pas soumis à la contradiction des parties en procès. Il s'agit d'une violation grave du principe du contradictoire, principe fondamental sur lequel est basée toute la procédure civile.

Cependant, l'enfant a droit aussi au respect de la confidentialité.

Le présent amendement vise à concilier le respect de la confidentialité des propos de l'enfant avec le respect du principe du contradictoire: les parties pourront prendre connaissance du procès-verbal sans pouvoir en prendre copie et sans pouvoir l'utiliser dans une autre procédure. Une mention en ce sens pourrait être apposée sur le procès-verbal.

N° 12 DE M. WATHELET

Art. 4

A l'article 93ter, alinéa 1er, proposé, remplacer les mots «qu'il peut consulter un avocat des mineurs» par les mots «qu'il bénéficie de l'assistance d'un avocat des mineurs à laquelle il peut renoncer conformément à l'article 508/24, § 1er».

JUSTIFICATION

L'amendement vise à mettre le projet de loi en concordance avec le projet de loi 644 instituant les avocats des mineurs. Ce dernier projet rend obligatoire le recours à un avocat des mineurs dans toutes les procédures où le jeune est entendu (voy. article 2, article 508/24, § 1er). Le jeune peut choisir un autre avocat ou renoncer à l'assistance d'un avocat. L'action est suspendue jusqu'à ce que le mineur soit assisté par un avocat ou qu'il y ait renoncé expressément.

Melchior WATHELET (cdH)

VERANTWOORDING

Aangezien de rechter die het vonnis moet vellen het kind hoort, en aangezien van het verhoor een proces-verbaal wordt opgemaakt dat een samenvatting is van het gezegde en geen letterlijke transcriptie daarvan, volgt uit een en ander dat de rechter op de hoogte is van feiten welke niet op tegenspraak worden voorgelegd aan de tussenkomende partijen. Dat is een ernstige schending van het beginsel van tegenspraak, een beginsel waarop heel de burgerlijke rechtspleging gestoeld is.

Desalniettemin heeft het kind ook recht op de inachtneming van de vertrouwelijkheid.

Dit amendement strekt ertoe de inachtneming van de vertrouwelijkheid van wat het kind heeft gezegd te verzoenen met de inachtneming van het beginsel van tegenspraak. De partijen zullen namelijk kennis kunnen nemen van het proces-verbaal zonder er een afschrift van te kunnen nemen en zonder dat afschrift bij een andere rechtspleging te kunnen aanwenden. Een vermelding in die zin zou op het proces-verbaal kunnen worden aangebracht.

Nr. 12 VAN DE HEER WATHELET

Art. 4

In het ontworpen artikel 93ter, eerste lid, de woorden «dat hij een advocaat voor minderjarigen kan raadplegen, overeenkomstig artikel 508/24» vervangen door de woorden «dat hij wordt bijgestaan door een advocaat, van wiens bijstand hij kan afzien, overeenkomstig artikel 528/24, § 1».

VERANTWOORDING

Dit amendement strekt ertoe het wetsontwerp af te stemmen op het wetsontwerp tot instelling van advocaten voor minderjarigen (DOC 51 0644/001). Dat wetsontwerp voorziet erin dat bij alle rechtsplegingen waarbij de jongere wordt gehoord verplicht een beroep moet worden gedaan op een advocaat voor minderjarigen (zie artikel 508/24, § 1). De jongere kan een andere advocaat kiezen of van de bijstand van een advocaat afzien. De vordering wordt geschorst totdat de minderjarige door een advocaat wordt bijgestaan of daar uitdrukkelijk heeft van afgezien.

N° 13 DU GOUVERNEMENT

Art. 2

Remplacer cet article comme suit:

«Art. 2. — L'article 931 du Code judiciaire, modifié par la loi du 30 juin 1994, est remplacé par ce qui suit:

«Art. 931. — Le mineur d'âge de moins de quinze ans révolus ne peut être entendu sous serment. Ses déclarations peuvent être recueillies à titre de simple renseignement.

Les descendants ne peuvent être entendus dans les causes où leurs ascendants ont des intérêts opposés.»».

JUSTIFICATION

L'audition des mineurs est actuellement intégrée dans la section du Code judiciaire relative à l'enquête (audition de témoins). Or, dès 1994 (entrée en vigueur de cette disposition), la question s'est posée de savoir si l'audition des mineurs trouvait bien sa place dans cette procédure. La réponse est négative. Il ne s'agit pas ici de faire entendre un témoin, mais d'entendre un mineur qui donne son avis sur la procédure en cours (un témoin n'a pas à donner son avis : il se borne à relater des faits.) Il en va ainsi a fortiori dans le projet qui prévoit de créer un véritable droit subjectif du mineur à être entendu. En conséquence, il faut créer une disposition spéciale qui consacrerait le droit d'audition indépendamment de l'enquête.

L'article 931 est donc rétabli dans sa rédaction antérieure à la loi du 30 juin 1994.

N° 14 DU GOUVERNEMENT

Art. 3

Remplacer cet article comme suit:

«Art. 3. — Dans le livre IV de la 4ème partie, du même Code, le chapitre IXbis, inséré par la loi du 20 mai 1987 et abrogé par la loi du 7 mai 1999, est rétabli dans la rédaction suivante:

«Chapitre IXbis: De l'audition de mineurs.

Nr. 13 VAN DE REGERING

Art. 2

Dit artikel vervangen als volgt:

«Art. 2. — Artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd bij de wet van 30 juni 1994, wordt vervangen als volgt:

«Art. 931. — Een minderjarige beneden de volle leeftijd van vijftien jaar mag niet onder ede worden gehoord. Zijn verklaringen kunnen enkel als inlichtingen gelden.

Bloedverwanten in nederdalende lijn mogen niet worden gehoord in zaken waarin hun bloedverwanten in opgaande lijn tegengestelde belangen hebben.»».

VERANTWOORDING

Het horen van minderjarigen is thans geïntegreerd in de afdeling van het Gerechtelijk Wetboek betreffende het onderzoek (horen van getuigen). Reeds sinds 1994 (toen deze bepaling van kracht werd) wordt evenwel de vraag gesteld of het horen van minderjarigen wel degelijk in deze procedure thuis hoort. Het antwoord is negatief. Het betreft hier niet het verhoren van een getuige, maar het horen van een minderjarige die zijn mening geeft over de lopende rechtspleging (een getuige moet zijn mening niet geven: hij moet alleen de feiten weergeven). Dit is a fortiori het geval in het ontwerp dat de instelling voorziet van een echt subjectief recht van de minderjarige om gehoord te worden. Men moet bijgevolg een bijzondere bepaling instellen die het recht om gehoord te worden tot regel zal verheffen, onafhankelijk van het onderzoek.

Artikel 931 wordt dus hersteld in de vroegere lezing van vóór de wet van 30 juni 1994.

Nr. 14 VAN DE REGERING

Art. 3

Dit artikel vervangen als volgt:

«Art. 3. — In boek IV van het vierde deel van hetzelfde Wetboek wordt een hoofdstuk IXbis ingevoegd bij de wet van 20 mei 1987 en opgeheven bij de wet van 7 mei 1999, hersteld in volgende lezing:

«Hoofdstuk IXbis: Over het horen van minderjarigen.

Art. 1237bis. — § 1er. Le présent article s'applique à toute procédure relative au Titre IX, du Livre Premier du code civil, sans préjudice des dispositions légales relatives à l'intervention volontaire ou au consentement de mineurs.

Toutefois, le présent article ne s'applique pas en cas d'accord des parties sur l'objet de la demande, sauf si leur accord est manifestement contraire à l'intérêt du mineur, auquel cas le tribunal peut convoquer celui-ci afin d'être entendu, soit d'office, soit à la demande de tout intéressé.

§ 2. Tout mineur âgé de douze ans au moins doit être convoqué par le tribunal afin d'être entendu. Si la convocation n'a pas été adressée avant la clôture des débats et qu'il n'y a pas d'accord des parties sur l'objet de la demande, le tribunal sursoit d'office à statuer, sans préjudice de l'application de l'article 19, alinéa 2.

Si le tribunal le juge opportun, il peut convoquer un mineur de moins de douze ans, afin d'être entendu, soit d'office, soit à la demande du mineur concerné, ou de tout intéressé.

Si un mineur âgé de dix ans au moins demande d'être entendu, le tribunal ne peut pas le refuser.

§ 3. Le mineur est convoqué conformément au § 5. Si le mineur n'a pas sa résidence habituelle auprès de ses deux parents, le parent avec qui il ne cohabite pas, reçoit copie de la convocation. Il peut refuser de donner suite à la convocation en la renvoyant au greffe, après l'avoir signée.

Lorsque le mineur est assisté par un avocat, une copie de la convocation est également envoyée à celui-ci. Si le mineur refuse de donner suite à la convocation du juge, son avocat en est avisé.

§ 4. Le mineur est entendu par le juge ou par la personne désignée par celui-ci. L'entretien a lieu dans un endroit considéré comme approprié par le juge, en chambre du conseil. Le ministère public et, le cas échéant, l'avocat du mineur peuvent être présents.

Il est dressé procès-verbal de l'audition. Le mineur est informé que les parties pourront en prendre con-

Art. 1237bis. — § 1. Dit artikel is van toepassing op elke procedure met betrekking tot Titel IX, Boek Een van het Burgerlijk Wetboek, onverminderd de wettelijke bepalingen inzake de vrijwillige tussenkomst of inzake de toestemming van minderjarigen.

Dit artikel is evenwel niet van toepassing in geval van akkoord tussen de partijen over het voorwerp van het verzoek, tenzij dat akkoord kennelijk strijdig is met het belang van de minderjarige, in welk geval de rechtbank hetzij ambtshalve hetzij op verzoek van enig belanghebbende, de minderjarige kan oproepen om gehoord te worden.

§ 2. Elk minderjarige die de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt moet door de rechtbank worden opgeroepen om te worden gehoord. Indien de oproeping niet voor het sluiten van de debatten gebeurde en de partijen niet tot een akkoord over het voorwerp van het verzoek zijn gekomen, schort de rechtbank de uitspraak ambtshalve op, onverminderd de toepassing van artikel 19, tweede lid.

Indien de rechtbank zulks opportuun acht, kan zij, hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van de betrokken minderjarige of van enig belanghebbende, een minderjarige jonger dan twaalf jaar oproepen om gehoord te worden.

Indien een minderjarige die de leeftijd van tien jaar heeft bereikt, verzoekt om te worden gehoord, dan mag de rechtbank dit niet weigeren.

§ 3. De minderjarige wordt opgeroepen overeenkomstig § 5. Indien de minderjarige zijn gewoonlijke verblijfplaats niet heeft bij beide ouders, dan ontvangt de ouder die niet met hem samenwoont, kopie van de oproeping. Hij kan weigeren gevolg te geven aan de oproeping door die, na ondertekening, terug te zenden naar de griffie.

Wanneer de minderjarige door een advocaat wordt bijgestaan, wordt tevens een afschrift van de oproeping aan deze advocaat gezonden. Indien de minderjarige weigert in te gaan op de oproeping van de rechter, wordt zijn advocaat daarvan in kennis gebracht.

§ 4. De minderjarige wordt gehoord door de rechter of door de persoon die deze aanwijst. Het onderhoud geschiedt op een plaats die door de rechter geschikt wordt geacht, in raadkamer. Het openbaar ministerie en, in voorkomend geval, de advocaat van de minderjarige kunnen aanwezig zijn.

Van het onderhoud wordt proces-verbaal opgemaakt. De minderjarige wordt geïnformeerd over het feit dat de

naissance. Il en est donné lecture au mineur. Celui-ci est informé qu'il peut y faire apporter des modifications.

Le procès-verbal contient en son entête la mention suivante, rédigée en caractère très apparent : «Le présent procès-verbal constitue le procès-verbal d'audition du mineur indiqué ci-après. Il en est donné lecture et possibilité est donnée au mineur d'y faire apporter des modifications. Les parties peuvent en prendre connaissance. La copie ne peut être délivrée qu'à un avocat. Celui-ci ne peut pas s'en dessaisir ni en délivrer copie à quiconque pas même à la partie qu'il assiste ou représente ni en faire état dans une procédure autre que celle pour laquelle le mineur a été entendu ».

Le procès-verbal est versé au dossier de la procédure. Les parties peuvent en prendre connaissance. La copie ne peut être délivrée qu'à un avocat. Celui-ci ne peut pas s'en dessaisir, ni en délivrer copie à quiconque, pas même à la partie qu'il assiste ou représente, ni en faire état dans une procédure autre que celle pour laquelle le mineur a été entendu.

Les frais occasionnés par l'audition sont, le cas échéant, partagés entre les parties.

L'audition du mineur ne lui confère pas la qualité de partie à la procédure.

§ 5. Le Roi établit un modèle de convocation compréhensible pour un mineur d'âge et contenant au minimum les indications suivantes:

- lieu et date de l'audience;*
- noms, prénoms, lien de parenté, domicile et, le cas échéant, résidence des parties en litige;*
- objet de la demande;*
- droit pour le mineur de refuser de se présenter en renvoyant la convocation signée;*
- information sur la manière dont l'audition se déroulera, et sur ce que les parties pourront prendre connaissance de son contenu;*
- droit pour le mineur de se faire assister par un avocat;*
- coordonnées du bureau d'aide juridique de l'arrondissement du domicile et de la résidence du mineur, et, le cas échéant, de la permanence spécialisée organisée au bénéfice de mineurs.»».*

partijen er kennis van kunnen nemen. Het proces-verbaal wordt voorgelezen aan de minderjarige. Er wordt hem uitgelegd dat hij er wijzigingen in kan laten aanbrengen.

Het proces-verbaal bevat in het opschrift ervan in een zeer duidelijk lettertype de volgende vermelding: «Dit proces-verbaal vormt het proces-verbaal van het onderhoud met de hierna genoemde minderjarige. Het wordt hem voorgelezen en de minderjarige heeft de mogelijkheid er wijzigingen in te laten aanbrengen. De partijen kunnen er kennis van nemen. Een afschrift kan alleen afgeleverd worden aan een advocaat. Die mag het niet uit handen geven, noch een afschrift ervan afleveren aan eender wie, zelfs niet aan de partij die hij bijstaat of vertegenwoordigt, noch er gewag van maken in een andere rechtspleging dan die waarvoor de minderjarige werd gehoord».

Het proces-verbaal wordt bij het dossier van de rechtspleging gevoegd. De partijen kunnen er kennis van nemen. Een afschrift mag alleen afgeleverd worden aan een advocaat. Die mag het niet uit handen geven, noch een afschrift ervan afleveren aan eender wie, zelfs niet aan de partij die hij bijstaat of vertegenwoordigt, noch er gewag van maken in een rechtspleging andere dan die voor welke de minderjarige werd gehoord.

De kosten verbonden aan het onderhoud worden in voorkomend geval over de partijen verdeeld.

Het horen van de minderjarige heeft niet tot gevolg dat hij partij in het geding wordt.

§ 5. De Koning stelt een model van oproepingsbericht vast dat begrijpelijk is voor een minderjarige en dat minimaal de volgende vermeldingen bevat:

- plaats en datum van de zitting;*
- namen, voornamen, graad van verwantschap, woonplaats en in voorkomend geval verblijfplaats van de bij het geschil betrokken partijen;*
- voorwerp van het verzoek;*
- recht voor de minderjarige om te weigeren zich aan te bieden door het ondertekende oproepingsbericht terug te zenden;*
- informatie over de manier waarop het onderhoud zal verlopen en over het feit dat de partijen kennis zullen kunnen nemen van de inhoud ervan;*
- recht voor de minderjarige om zich te laten bijstaan door een advocaat;*
- gegevens van het bureau voor rechtshulp van het arrondissement van de woonplaats en de verblijfplaats van de minderjarige en, in voorkomend geval, van de gespecialiseerde permanentie die georganiseerd is ten behoeve van minderjarigen.»».*

JUSTIFICATION

§ 1er. Comme le suggère le conseil supérieur de la justice, le champ d'application du texte doit être précisé. Le juge n'aura plus de pouvoir d'appréciation puisque la réforme rend automatique la convocation du mineur de douze ans (aujourd'hui, il n'y a d'automatisme qu'au tribunal de la jeunesse.)

Les mots «concernant un mineur» sont trop larges: le mineur peut être «concerné» par de nombreux litiges, à propos desquels il semble pourtant évident qu'il n'a pas à être entendu voire où sa présence serait manifestement contraire à son intérêt (pensions alimentaires et parts contributives aux frais d'entretien de l'enfant, divorce des parents, liquidation et partage de leurs biens, conflit locatif - un enfant pourrait être «concerné» par une expulsion, un règlement collectif de dettes - puisque le surendettement concerne toute la famille etc.). L'objectif est de permettre au mineur d'être entendu lorsqu'il est personnellement concerné, i.e. essentiellement lorsqu'il est question de l'autorité parentale, et en particulier son hébergement ainsi qu'en matière de droit aux relations personnelles et quand ses biens personnels sont concernés. Il faut éviter que l'audition soit détournée de son objectif.

Il est précisé que la procédure d'audition n'est pas applicable d'office lorsqu'il y a accord des parties (on songe en particulier au divorce par consentement mutuel), sauf lorsque l'accord est manifestement contraire à l'intérêt de l'enfant.

§ 2. L'amendement maintient l'âge de 12 ans comme échéance à partir de laquelle le mineur doit être convoqué. Pour les plus jeunes, il est proposé, afin de limiter les incertitudes liées à la notion abstraite de capacité à «se forger une opinion» de faire une distinction selon l'âge de l'enfant. Le juge peut toujours convoquer un enfant, mais s'il a dix ans et que la demande vient de lui, le juge ne peut pas refuser de l'entendre.

Il n'est pas nécessaire de préciser que le texte s'applique en degré d'appel, puisque les règles de l'instance s'appliquent (Code judiciaire, art. 1042.)

De même, il n'est pas requis de préciser quand le mineur doit être convoqué: il peut être procédé à une audition à tout moment, avant la clôture des débats.

Si la procédure est introduite par requête (tribunal de la jeunesse, contentieux conjugal devant le juge de paix, appel,...) le mineur pourra être convoqué en même temps que les parties. S'il s'agit d'une citation, la convocation ne pourra pas être adressée pour l'audience d'introduction puisqu'en règle générale, la citation est inscrite au rôle général, la veille de l'audience. Dès lors, le juge pourra prendre des mesures éventuellement provisionnelles (article 19, al. 2 du code judiciaire) mais devra remettre l'affaire à une audience ultérieure pour procéder à l'audition du mineur.

VERANTWOORDING

§ 1. Zoals gesuggereerd door de Hoge Raad voor de Justitie, moet de toepassingsfeer van de tekst gepreciseerd worden. De rechter zal geen beoordelingsbevoegdheid meer hebben, aangezien de hervorming de oproeping van de minderjarige vanaf de leeftijd van twaalf jaar van rechtswege instelt (thans gebeurt dat alleen automatisch bij de jeugdrechtbank).

De woorden «betreffende een minderjarige» zijn te ruim opgevat: de minderjarige kan «betrokken» zijn bij talrijke geschillen waarbij het nochtans evident lijkt te zijn dat hij er niet over wordt gehoord, of waarbij zijn aanwezigheid zelfs duidelijk zou ingaan tegen zijn belangen (uitkeringen tot levensonderhoud, bijdragen voor het onderhoud van het kind, scheiding van de ouders, vereffening en verdeling van hun bezittingen, huurconflict - een kind zou kunnen «betrokken» zijn door een uitzetting, collectieve schuldenregeling - aangezien de overmatige schuldenlast betrekking heeft op heel het gezin, enz.). Het is de bedoeling dat de minderjarige gehoord wordt wanneer hij persoonlijk betrokken is, i.e. voornamelijk wanneer er sprake is van ouderlijk gezag en in het bijzonder in het kader van zijn huisvesting evenals in het kader van het recht op persoonlijk contact en wanneer zijn eigen goederen in het geding zijn. Men moet vermijden dat het horen van zijn doelstelling wordt afgeleid.

Er wordt verduidelijkt dat de hoorprocedure niet van rechtswege van toepassing is bij akkoord tussen de partijen (denk in het bijzonder aan de echtscheiding met onderlinge toestemming), behalve wanneer het akkoord kennelijk in strijd is met het belang van het kind.

§ 2. Het amendement behoudt de leeftijd van 12 jaar als termijn vanaf wanneer de minderjarige moet worden opgeroepen. Voor de jongere wordt, teneinde onzekerheden te vermijden in verband met het abstracte begrip van het vermogen om «zich een mening te vormen», voorgesteld een onderscheid te maken naargelang de leeftijd van het kind. De rechter kan een kind steeds oproepen, maar indien het tien jaar oud is en het verzoek van het kind uitgaat, mag de rechter niet weigeren het te horen.

Het is niet nodig te preciseren dat de tekst van toepassing is in hoger beroep, aangezien de regels van het geding toepasselijk zijn (Gerechtelijk Wetboek, art. 1042).

Het is evenmin vereist te preciseren wanneer de minderjarige moet worden opgeroepen: op elk ogenblik, tot het sluiten van de debatten, kan tot een onderhoud worden overgegaan.

Indien de rechtspleging wordt ingeleid via verzoekschrift (jeugdrechtbank, echtelijk geschil voor de vrederechter, beroep,...), kan de minderjarige tegelijk met de andere partijen worden opgeroepen. Indien het via een dagvaarding gebeurt, kan de oproeping niet worden verzonden voor de inleidingszitting, aangezien over het algemeen de dagvaarding de dag voor de zitting wordt ingeschreven op de algemene rol. De rechter zal derhalve eventueel voorlopige maatregelen kunnen nemen (artikel 19, tweede lid van het Gerechtelijk Wetboek), maar zal de zaak moeten uitstellen naar een latere zitting om de minderjarige te kunnen horen.

Il est important de permettre au juge de décider au cas par cas quand l'enfant sera convoqué: parfois il vaut mieux permettre au préalable aux parties de prendre position ou de se mettre d'accord.

Le Conseil d'État a fait remarquer que le projet ne prévoyait pas de sanction quand il s'agit de rendre obligatoire la convocation d'un mineur de douze ans. Il est proposé une sanction souple: l'obligation de surséance (fin de non-procéder.) Lorsque le mineur n'a pas été convoqué conformément à la loi, le juge doit surseoir à statuer, d'office ou à la demande d'une partie ou du ministère public, jusqu'à ce que la procédure soit régularisée (mais le juge doit pouvoir néanmoins prendre des mesures provisoires en attendant, en cas d'urgence, d'où la référence à l'article 19 al. 2 du code judiciaire.)

§ 3. Le Conseil d'État préconise d'imposer un délai pour le renvoi de la convocation et de préciser les conséquences du refus du mineur de comparaître à l'audition. Ce n'est pas nécessaire. Si le mineur ne comparaît pas et qu'il y a un doute sur la cause de ce refus (problème de communication de la convocation, pressions exercées par une partie, etc.), le tribunal pourra ordonner une nouvelle convocation, ou prendre toute mesure utile.

Comme l'indique l'OVb (*Orde van Vlaamse Balies*) en son avis, il n'est pas sain que l'avocat éventuellement consulté par le mineur communique au tribunal les raisons de ce refus.

Il faut de toute manière être réaliste. S'il s'agit d'éviter que les parents ne fassent pression sur les mineurs, cela sera difficile à concrétiser de manière certaine dans le cadre d'une procédure civile (il en va différemment dans le cadre d'une procédure correctionnelle ou protectionnelle où des mesures peuvent être prises le cas échéant à l'encontre des parents).

§ 4. L'entretien a lieu dans un endroit considéré comme approprié par le juge, «en chambre du conseil» c'est-à-dire à huis clos, même si c'est hors du tribunal (dans les locaux d'une maison de justice par exemple)

Le plus souvent le mineur sera entendu par le juge lui-même (évidemment accompagné de son greffier qui est toujours présent lors de toutes prestations du juge).

Seul l'avocat du mineur peut assister à l'entretien. La notion de «personne de confiance» est jugée trop vague. Si le mineur en fait la demande, il peut toujours être assisté d'un avocat, ce qui lui est rappelé dans la convocation (cf. § 5.)

Le mineur doit être informé que les parties pourront prendre connaissance du procès-verbal et qu'il peut y faire apporter des modifications.

Het is van belang de rechter geval per geval te laten beslissen wanneer het kind wordt opgeroepen: soms is het aangegeven de partijen voorafgaandelijk in staat te stellen duidelijk standpunt in te nemen of naar elkaar toe te groeien.

De Raad van State vestigde er de aandacht op dat het ontwerp geen sanctie voorzag inzake het verplichtend maken van het oproepen van een minderjarige van twaalf jaar. Er wordt een soepele sanctie voorgesteld: de verplichting om op te schorten (middel betreffende de rechtsorde). Indien de minderjarige niet in overeenstemming met de wet werd opgeroepen moet de rechter, ambtshalve of op vraag van een partij of van het openbaar ministerie, de uitspraak uitstellen tot wanneer de rechtspleging geregulariseerd is (maar de rechter moet niettemin in afwachting voorlopige maatregelen kunnen nemen in geval van hoogdringendheid, vandaar de verwijzing naar artikel 19, tweede lid van het Gerechtelijk Wetboek).

§ 3. De Raad van State raadt aan een termijn op te leggen voor het terugzenden van de oproeping en de gevolgen te preciseren van de weigering van de minderjarige om te worden gehoord. Dit is niet noodzakelijk. Indien de minderjarige niet verschijnt en er twijfel bestaat over de oorzaak van die weigering (probleem van communicatie van de oproeping, druk door een partij uitgeoefend, enz.), kan de rechtbank een nieuwe oproep bevelen of elke andere nuttige maatregel nemen.

Zoals de Orde van Vlaamse Balies in haar advies stelt, is het niet gezond dat de advocaat die eventueel geraadpleegd wordt door de minderjarige aan de rechtbank de reden van die weigering zou meedelen.

Men moet in elk geval realistisch zijn. Indien het erom gaat te vermijden dat de ouders druk op de minderjarigen uitoefenen, zal dit moeilijk concreet aangetoond kunnen worden in het kader van een burgerlijk rechtsgeding (dit is helemaal anders in het kader van een strafrechtelijk of jeugdbeschermingsrechtelijk geding waar in voorkomend geval ten aanzien van de ouders maatregelen kunnen worden genomen).

§ 4. Het onderhoud heeft plaats in een ruimte die de rechter geschikt acht, «in de raadkamer», dit is achter gesloten deuren, zelfs indien dat buiten de rechtbank gebeurt (bijvoorbeeld in de lokalen van een justitiehuis).

De minderjarige zal meestal gehoord worden door de rechter zelf (uiteraard vergezeld van zijn griffier, die altijd aanwezig is bij alle prestaties van de rechter).

Alleen de advocaat van de minderjarige en het openbaar ministerie kunnen aanwezig zijn bij het onderhoud. Het begrip «vertrouwenspersoon» wordt als te vaag aanschouwd. Indien de minderjarige erom verzoekt kan hij steeds bijgestaan worden door een advocaat, hetgeen in de oproeping wordt herhaald (cf. § 5).

De minderjarige moet worden geïnformeerd over het feit dat de partijen kennis zullen kunnen nemen van het proces-verbaal en dat hij er wijzigingen in kan laten aanbrengen.

Les parties peuvent prendre connaissance du procès-verbal, mais la copie ne peut être délivrée qu'à un avocat. Actuellement, aucune copie n'est délivrée au motif que les parties pourraient utiliser le document contre le mineur. Mais la prise de connaissance peut suffire à une telle utilisation détournée. L'avocat pourra donc recevoir copie, mais il est précisé qu'il ne peut pas s'en dessaisir, ni en délivrer copie à quiconque, pas même à la partie qu'il assiste ou représente, ni en faire état dans une procédure autre que celle pour laquelle le mineur a été entendu.

§ 5. Ce § remplace l'article 4 du projet qui insère un article 931ter dans le code judiciaire.

Il impose au Roi d'établir un modèle de convocation compréhensible pour un mineur d'âge et contenant certaines indications.

Outre le lieu et la date de l'audience il est important que le mineur sache qu'il peut ne pas se présenter. Pour cela, il doit être informé, dans une forme adaptée (pédagogique) de l'identité des parties en cause (pas nécessairement ses parents : cf. l'article 375bis du Code civil), de l'objet de la demande (hébergement principal, droit aux relations personnelles etc.). Il doit savoir comment l'audition se déroulera (à cet égard, le modèle pourra laisser au greffier chargé d'établir la convocation une certaine latitude pour donner les précisions utiles car les pratiques varient d'une juridiction à l'autre, certains magistrats préférant entendre les mineurs personnellement tandis que d'autres délèguent cette tâche à des spécialistes). Il doit savoir aussi que les parties pourront prendre connaissance du contenu de l'audition. Enfin, il doit être informé de son droit de se faire assister par un avocat et de l'offre de services existant à ce sujet (bureau d'aide juridique et comme cela se fait dans certains arrondissements, permanence spécialisée organisée au bénéfice des mineurs.)

Les dispositions actuelles de l'article 3 du projet sont supprimées, puisque, comme le fait remarquer le Conseil supérieur de la Justice, la formation des magistrats relève de sa compétence.

N° 15 DU GOUVERNEMENT

Art. 4

Supprimer cet article.

JUSTIFICATION

Cf. l'amendement du Gouvernement à l'article 3 en projet: la convocation est envisagée à l'article 1237bis, § 5.

De partijen kunnen kennisnemen van het proces-verbaal, maar de kopie kan alleen aan een advocaat worden afgeleverd. Momenteel wordt geen enkele kopie afgeleverd, met als reden dat de partijen het document tegen de minderjarige zouden kunnen gebruiken. Maar de loutere kennisname kan al volstaan voor een dergelijk oneigenlijk gebruik. De advocaat kan daarom een kopie verkrijgen, maar er wordt gepreciseerd dat hij die niet uit handen mag geven en aan niemand een kopie mag overhandigen, zelfs niet aan de partij die hij bijstaat of vertegenwoordigt en hij mag er evenmin gewag van maken in een ander rechtsgeding dan dat waarvoor de minderjarige werd gehoord.

§ 5. Deze paragraaf vervangt artikel 4 van het ontwerp, dat een artikel 931ter invoegt in het Gerechtelijk Wetboek.

Het legt aan de Koning de verplichting op voor de minderjarige een begrijpelijk oproepingsmodel op te stellen dat bepaalde vermeldingen bevat.

Naast de plaats en datum van de zitting is het belangrijk dat de minderjarige weet dat hij zich niet moet aanbieden. Daarom moet hij in een aangepaste (pedagogische) vorm geïnformeerd worden over de identiteit van de betrokken partijen (niet noodzakelijk zijn ouders, cf. artikel 375bis van het Burgerlijk Wetboek), over het voorwerp van het verzoek (hoofdzakelijke huisvesting, recht op persoonlijke relaties, enz.). Hij moet weten hoe de hoorzitting zal verlopen (hiertoe zal het model aan de griffier die belast is met het opstellen van de oproeping een zekere speling laten om nuttige preciseringen te geven, want de praktijken kunnen van de ene jurisdictie tot de andere verschillen, bepaalde magistraten horen de minderjarigen liefst persoonlijk, terwijl anderen die taak liever overdragen aan specialisten). Hij moet ook weten dat de partijen kennis zullen kunnen nemen van de inhoud van het onderhoud. Tot slot moet hij worden geïnformeerd over zijn recht om zich te laten bijstaan door een advocaat en over de bestaande dienstverlening op dat vlak (bureau voor rechtshulp en, zoals dat in bepaalde arrondissementen gebeurt, gespecialiseerde permanentie ten voordele van de minderjarigen).

De huidige bepalingen van artikel 3 van het ontwerp vervallen, aangezien, zoals de Hoge Raad voor de Justitie laat opmerken, de opleiding van de magistraten tot haar bevoegdheid behoort.

Nr. 15 VAN DE REGERING

Art. 4

Dit artikel weglaten.

VERANTWOORDING

Cf. amendement van de Regering betreffende artikel 3 van het ontwerp: de oproeping wordt besproken in artikel 1237bis, § 5.

N° 16 DU GOUVERNEMENT

Art. 5

Remplacer les mots «931, § 3» sont remplacés par les mots «1237bis, § 4».

JUSTIFICATION

Modification de la numérotation de l'article.

N° 17 DU GOUVERNEMENT

Dans les articles 6, 7, 8, et 9, remplacer les mots «931, §§ 2 et 3» par les mots «1237bis».

JUSTIFICATION

Modification de la numérotation de l'article.

N° 18 DU GOUVERNEMENT

Art. 11 (*nouveau*)

Insérer un article 11, rédigé comme suit:

«La présente loi entre en vigueur à une date fixée par le Roi et au plus tard le 1er janvier 2007 .».

JUSTIFICATION

La loi doit recevoir un arrêt d'exécution pour ce qui concerne le modèle de convocation (voy. article 3 tel que remplacé).

En outre, il est nécessaire qu'une information importante soit communiquée aux différents intervenants, notamment par une circulaire.

La ministre de la Justice,

Laurette ONKELINX

Nr. 16 VAN DE REGERING

Art. 5

De woorden «931, § 3» vervangen door de woorden «1237bis, § 4».

VERANTWOORDING

Wijziging van de nummering van het artikel.

Nr. 17 VAN DE REGERING

In de artikelen 6, 7, 8 en 9 worden de woorden «931, §§ 2 en 3» vervangen door de woorden «1237bis».

VERANTWOORDING

Wijziging van de nummering van het artikel.

Nr. 18 VAN DE REGERING

Art. 11 (*nieuw*)

Een artikel 11 invoegen, luidende:

«Deze wet wordt van kracht op een door de Koning te bepalen datum en uiterlijk op 1 januari 2007».

VERANTWOORDING

De wet moet voorzien worden van een uitvoeringsbesluit inzake het model van oproepingsbericht (zie artikel 3 zoals vervangen).

Het is daarenboven noodzakelijk dat belangrijke informatie meegedeeld wordt aan de verschillende interveniënten, met name via een circulaire.

De minister van Justitie,

Laurette ONKELINX